

~~20~~
32. b. No.

37

DE
HOMINE

PRÆSIDE

M. IO. LVDOVICO BOYE,
FACVLT. PHILOS. ADJVNCTO

Disputabit d. 21. April. 1714.

ANDREAS BENTZIVS, Colmaria-Alfatus.

TTIS WERTHERIANIS.

THESES PHILOSOPHICÆ

DE

HOMINE.

Th. I.

Sapientia non paratur ex quarumvis rerum scientia, sed illarum duntaxat, quæ sunt majoris ponderis ac momenti. Multa sunt, quæ sine dedecore ignorat Sapiens. Quantum enim est quod nescimus! Sunt vero & alia, cognitu plane necessaria, ut Sapiens nomen tueri nequeat, quisquis solidiore illorum cognitione est destitutus.

2. *Anaxagoras* quæsitus, cujus rei causa natus esset, cœli solis & lunæ videndi respondebat. Sed plus quod miremur in homine, quam in cœlo & terra habemus; cum iudice *Sophocle*, nihil æque stupendum ac hominem natura parens produxerit unquam.

3. Sapiens ergo in hancce collocatum se esse stationem iudicat, ut se ipsum rite cognoscat: conditoris sui vestigia in se ipso legat, summamque in Deo & quærat & inveniat felicitatem.

A 1 mba rinstu 4. Præ

4. Præcipua hæc sunt Sapientiæ humanæ momenta, heic summa & nucleus elegantioris & generosioris Philosophiæ. Quodsi cum *Ennio* paucis philosophandum, hæc sane illustriora nostræ meditationis debebant esse objecta.

5. A Deo incipit Sapientis amor, sed cognitio a se ipso exordium ducit. Scilicet intellectus propinquo-
ra & faciliora, sed voluntas nobiliora & excellentiora postulat objecta.

6. Nos ipsos ergo nosse discamus. Non enim *Tbaletis*, aut alius Græciæ Sapientis, sed ipseus Dei *Cicero-
ne* fatente est præceptum: Nosce te ipsum. Notitia nam-
que sui ipsius, ut eleganter judicat *Simplicius*, principium
est & finis Philosophiæ, omnisque felicitatis humanae
fundamentum: quo sensu *Demonax* interrogatus, quando
philosophari cepisset, cum me ipsum cognoscere cepi,
apte respondebat.

7. Duplex vero est hominis in Philosophia con-
sideratio, *Moralis* & *Physica*. Sed cum hæc illius sit
fundamentum, hominem quatenus substantiarum natu-
ralium certa est species, nunc unice contemplabimur.

8. *Homo ergo quis est?* Forte *Diogenem Sinopen-
sem*, lepidum illud caput, videbor imitari, qui accensa
media meridie lucerna, homines quærebat. Inanis nam-
que & frustranea hæc est quæstio, cum nihil sit notius
homini quam homo ipse, sive se ipsum sive alios in-
tueatur.

9. Sed non imaginem quæro, quæ hominem a-
nimal illud ut vocavit *Aristoteles*, terrestre, pedestre bi-
pes, secundum externam figuram & proprietates in sen-
sus incurrentes adumbrat; ideam quæro, quæ naturam
&

& essentiam, quantum quidem hanc scire nobis est datum rite representet.

10. Falluntur in hoc multi, quod imagines rerum cum ideis confundant. Experientia namque docet, multorum imagines nos habere, quorum tamen idearum menti non obversantur, eo quod illorum essentias non assequamur.

11. *Homo ergo quis est?* Prolixa sane quaestio, quae prolixioribus est digna commentationibus. Nobilissimum enim est Dei opificium, admirabile hujus universi compendium, cum quicquid mundus continet, hic in se ipso complectatur.

12. Duas substantias, quas res alii vocant, novimus, corpora & mentes; *homo vero res est, ex mente finita, & corpore organico composita.* Brevis sane definitio, quae vero compendium & summam exhibet illorum, quae de homine prolixius a Philosophis traduntur, accuratior autem meditatione nequaquam sunt indigna.

13. Quo quis enim diligentius mentem & corpus fuerit scrutatus, eo illustriorem sui ipsius obtinebit notitiam, Dei Sapientiam & potentiam eo magis admirabitur, & ampliores in omni eruditionis genere faciet progressus. Nos hac quidem Dissertatione *generalior* consideratio sollicitos unice tenebit, quae *speciatim* tum de corpore, tum de mente dici poterant, haec alii reservabimus tractationi.

14. *Corpus humanum* machina est corporea naturalis artificiosissima, e variis organis, infinitaque tubulorum, & liquorum in hisce jugiter decurrentium, congerie, subtilissime coagmentata, ut hinc ad diversas operationes, tam vitales, quam animales obeundas perquam sit idonea.

15. Ipsa natura, quam sequuntur, qui sunt artis filius, quæ de corpore humano præcipit periti, totam hancce machinam in *ventres & artus* distinguit.

16. *Ventres* dicuntur insignes illæ cavitates, quæ non includuntur in alia cavitate corporis nostri, plurima autem nobilia, ac vitæ necessaria viscera comprehendunt; quales tres sunt: *Supremus, Medius ac infimus*, secundum situm ac ordinem quem tenent in corpore nostro.

17. *Supremus* venter *caput* vocatur, & præter involucra externa, organa sensoria, oculos, aures, nares, in se complectitur cerebrum, cerebellum, & principia nervorum.

18. *Medius* venter *pectus* vel thorax salutatur, & cor, pulmones, ac diaphragma comprehendit.

19. *Infimus* denique *abdominis* nomen gerit, ac in se fovet ventriculum, intestina, hepar, lienem, renes, vesicam, partesque genitales. Ut sic non errarit, qui corpus humanum sacco comparavit, variis jisque nobilissimis & excellentissimis instrumentis repleto.

20. *Artus* sunt membra, medio ac infimo ventri adnata, in certos articulos, ossiumve commissuras aut juncturas distincta, quæ apprehensioni, ob ambulationi aliisque inferunt usibus.

21. Qui medio ventri sunt adnata, *superiores* vel *brachia* vocantur; sed qui infimo, hos *inferiores, pedes*ve dicere solemus.

22. Quæ ad constitutionem corporis hujus concurrunt, non unis quidem a Physicis distingui solent modis: certum tamen est parcium alias esse *solidas*, alias vero *fluidas*.

23. *Partes solida* dicuntur, quæ eundem intra se situm continue servant, ut fibræ, membrana, tendines, cartilagines, ossa, musculi, arteriæ, venæ, nervi: *fluida* vero vocantur quæ per cavitates solidorum continue decurrunt, quales sunt vel *humores*, quorum nobilissimus est sanguis: vel *vapores* quos Spiritus solent appellare.

24. *Mentis* nomine quam animam rationalem alii vocant, cogitativum illud principium, quod est in nobis actuosissimum intelligo, cujus intime sumus conscius, ut nec dubitare possimus, quin simul illius existentiam efficacissime demonstramus.

25. Quod licet innumera percipiat, plura tamen scire vult atque desiderat: quædam negat, quædam affirmat, aliis assensum dat, aliis subtrahit; ex cognitis & perspectis, in obscuriorum & incertiorum notitiam, nunc facilius & una solum alterave illatione mediante, nunc operosius, provehitur.

26. Illorum quæ semel sunt cognita recordatur, artificiosissima opera excogitat, in omnes actus & operationes suas reflectit.

27. Quod amat optat & sperat quæ sunt bona, sed fugit & averfatur, quæ sub ratione mali fuere representata.

28. Qui proprietates hæcæ quas menti tribuimus, varios nempe cogitandi modos, cum proprietatibus & operationibus, quas in corpore deprehendimus accuratius contulerit, nihil connexionis inter se easdem habere facile deprehendet.

29. In corpore extensionem, & quæ inde fluunt, negata, salkem extensione intelligi non possunt, deprehen-

hendimus: sed alia plane sunt quæ menti adscribimus attributa, distinctissimæ operationes.

30. Quodsi ergo substantiæ sunt primum subjectum proprietatum ac modorum: per attributa & proprietates eadem nobis innotescunt: diversa autem attributa, quæ nil connexionis cum se invicem habent, diversum arguunt subjectum, hinc sane colligere licebit, mentem nostram *substantiam* esse, a qua cogitandi varii modi proveniunt, & in qua iidem tanquam subjecto recipiuntur, sed *a corpore distinctam*, omnis materiæ & extensionis expertem.

31. Quale vero illud *subjectum* sit, quod materiam non habet, realissimum tamen & maxime positivum existit, a quo tot reales procedunt effectus, quos a materia provenire nunquam poterant, indicare me non posse ingenue fateor.

32. Nec indicant, qui mentem *substantiam cogitantem* dicunt. Cum enim cogitationes sint modi, quin & ipsæ facultates, a quibus illæ procedunt, ad modos sint referendæ: hi vero subjectum supponant, nobiscum tandem confiteri debebant: mentem esse subjectum; nescio quod, nobis ignotum, quod cogitandi & volendi potentia est instructum.

33. Temerarii autem sunt, qui, cum credant nil se posse concipere, quod non queant imaginari, nihil item esse quod non est extensum, oculis videri, manibus contractari poterat; mentem ex particulis materiæ componunt. Quis enim crederet hos quidem, quid dicant aut loquantur satis intellexisse.

34. Ex elementis generatim compositam mentem nostram, *Empedocles* iudicavit: ex igneis atomis

con-

conflatam *Democritus* credidit: ex aere, *Anaximenes*; ex aqua *Hippocrates*, ut quibusdam videtur; ex igne & aere, *Epicurus*; ex stellarum cœlesti materia *Heraclitus*. Alii ex æthere purissimo, vicissim alii ex aere & æthere eandem derivarunt. Et quis somniis istis antiquorum pariter & recentiorum enarrandis sufficeret.

35. Certo vero certius est, infantia hæc sapere præjudicium. Pueri cum sumus, materialibus unice movemur, nilque illic esse, ubi nil videmus, credere solemus. Ubi ad maturiorem ætatem pervenimus, accuratius equidem & cum majori attentione de rebus judicare deberemus, sed ægrius id plerumque procedit, unde errores erroribus cumulare, quam præjudicatas deponere sententias malumus.

36. Qui supponunt, mentem ex particulis materialibus esse conflatam, nisi ludere in re gravioris momenti voluerint, operationes mentis ex particularum indole imaginabiliter demonstrare debebant. Sed quis est, qui quascunque, qualescunque, aut quantascunque particulas conceperit, vel unam saltem cogitationem, ex particulis istis quas fingit, derivare potuit?

37. Finge particulas rotundas, sphericas, adeoque ad motum maxime comparatas, concipe particulas quadratas vel cubicas, adeoque magis quietas, suppone quamcunque earum figuram, exilitatem, aut crassitiam, finge particulas celeres, vel tardas, suppone quicquid placuerit, & modum imaginabilem ostende, qui hinc idea vel conceptus, non tantum entis singularis, sed & universalis, non tantum corporeæ, sed & spiritalis, reflexa item cogitationum perceptio, judicium, aut ratiocinatio, volitio, & quicquid est hujus generis, queant derivari.

B

38. Hoc

38. Hoc ipsum vero est quod *Spinoza* pariter ac *Hobbesio* debebat opponi. Illi enim mens est subtilissima corporis nostri portio, huic vero accidens corporis, vel motus in organis. Stultæ sane & absurdæ sunt hypotheser de mente formata, Philosopho plane indignæ, quæ solvendis effectibus, quos menti adscribimus, neutiquam sufficiunt.

39. Quo magis ergo, mens & corpus differunt, eo magis arctissimum illud, quod inter diversissimas hæc substantias intercedit vinculum mirantur Philosophi, ut sint, qui vix sibi temperare possint, quo minus inter monstra nobilissimam hancce Dei referant creaturam.

40. Mentem agere in corpus, ad arbitrium suam huc illuc ve istud movendo notius est, quam ut in dubium vocari possit. Vicissim vero corpus agere in mentem, negari nec poterat, nec debebat. Dum enim sentiendo, audiendo, videndo, dolendo, ab exteriorum sensuum corporeo contactu corpus patitur, mox status mentis nostræ mutatur, novisque occasio præbetur cogitationibus.

41. Ut vero hæc omnia vel sola confirmat experientia, fallere heic nescia, ita quæ sit arctissimi hujus commercii ratio, hoc tale est, quod explicari non poterat. Nec mirum. Mentis enim ideam adæquatam non habemus, quæ huic difficultati solvendæ possit sufficere.

42. Mediantibus Spiritibus animalibus, quo nomine subtilissima sanguinis portiuncula venit, non sensu, sed intellectu deprehendenda, hanc actuum mentis & corporis nostri reciprocationem peragi, omnes credunt; sed quæ inter cogitationes & volitiones, mentis

nostræ actus, spiritus item animales, non sine omni extensione concipiendos sit connexio, hoc ipsum est, quod indicari non posse, in genere fatemur.

43. Ad solum ergo summi Numinis beneplacitum confugiendum plerique judicant, quo voluit diversas hæc substantias, tam arte inter se esse conjunctas & connexas, ut ad motus in corpore, motus in mente, & vicissim ad motus mentis, certi motus in corpore sequantur.

44. Qui vero Deum solum hic omnia peragere, motaq; mente movere corpus, moto autem corpore mentem iterum movere credunt, hi certum supponunt, creaturas nihil, Deum vero omnia solum peragere, quod & Scripturæ & rationi esse adversum, ab aliis dudum est demonstratum. Quod si Deus, spiritualis substantia, movet hoc universum, materiale licet ac corporeum, qui non potuisset menti, quam ad imaginem suam formavit, talem pro lubitu suo concedere potentiam, qua exiguum hocce corpusculum movere & dirigere ipsa possit.

45. Vanum vero & in utilem susceperunt laborem, qui ad operationes, qua in corpore peraguntur, rectius concipiendas, tertiam quandam partem hominis essentialem, a corpore & mente distinctam excogitarunt. Precaria namque hæc est hypothesis, nec tollit difficultates, quas tollere debebat. Erit namque tertia illa pars vel extensa, vel omnis extensionis expers: si illud, ad corpus pertinebit, si hoc, qui a mente sit distincta, demonstrari debebat. Quicquid ceterum dixerint, dubia eadem remanebunt.

46. Substantias operationes distinguunt. Quicquid vero est operationis in nobis deprehensa, vel ad cor-

pus, vel ad mentem, nunc cum corpore, nunc sine illo operantem poterat revocari. Entia ergo præter necessitatem multiplicanti, qui trium partium essentialium in homine sunt Patroni.

47. Et ipsa prima hominis origo, & interitus, duas saltem partes hominis essentielles demonstrant. Formavit Deus hominem, ut docent Sacra Pandectæ, ex limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo vivus. Cum moritur homo, & sarcinam hanc deponit anima, duæ iterum partes se produunt. Manet enim corpus ex anime, anima semel in hunc rerum ordinem admissa perennat. De tertia ergo parte, nihil vel Natura, vel Scriptura, illis præsertim locis, quæ de hominis partibus essentialibus ex instituto præcipiunt.

48. Quodsi sanguinem, spiritusque animales cum *Connore* aliisque, tertiam partem, dicere velles, e quidem tribus hominem constare partibus certissimum foret. Certum tamen & hoc est, peculiarem & a corpore distinctam substantiam, nec sanguinem nec animales illos Spiritus constituere, cum ad substantiam extensam, quam corpus dicimus, & possint & debeant revocari.

49. Gravius vero sine dubio aberrant illi, qui mentem, substantiæ divinæ particulam dicere non verentur, tertiam vero quam addunt partem, ex cœlesti siderum materia derivant. Antiquissimus hic est error, quem in Platonis, Stoicis, Pythagoræis, aliisque dudum alii rejicere, absq̃ sono autem de duplici principio, bono & malo, nititur commentis. Deum rerum efficientem & & finalem esse causam, & sana ratio & Scriptura Sacra com-

commonstrat; ex essentia ejus, vel mentes, vel alias res creatas prodiisse, nec hæc nec illa docet. Quodsi mentes sunt essentia divinae particulae, aut dicendum, ipsum Deum peccare, multisque vexari miseriis & calamitatibus, aut statuendum, Deum in particulas discerpi, & dilacerari, quorum utrumque & est ineptum & impium.

50. Sed ut in excessu peccant trium partium defensores, ita in defectu peccarunt illi, qui hominem sola mente constare credidere, corpus pro carcere & ergastulo habentes, in quod mens detrusa, ut penas lucreret peccato debitas. Mera namq; hæc sunt somnia, mera commenta, quæ ut sine ratione allegantur, ita sine operosiori refutatione mox rejiciuntur.

51. Supponit hypothesis illa, animas præ exitisse ante corpora, & peccato, nescio quo, ut in corpora intruderentur, meruisse; quorum tamen nihil demonstratum hæcenus fuisse video. Audiverant aliquid de feliciori hominis statu, advertabant mentem a corpore iterum separatam, feliciorem degerevitam, hæc ergo sufficere credebant commento huic, hominem sola mente absolvi, & mere accidentalem, hanc inter & corpus intercedere unionem.

52. Sunt qui ejusdem erroris Cartesium convincere, ex primo quod assumpsit, disputaturus contra Scepticos, principio: *Cogito ergo sum*, fuere annisi. Sed Philosophia Cartesii hoc est adversum, nec consequentias minime firmas Philosophus unquam admiserit.

53. Certum hoc interim est manetque, mentem ipso corpore longe excellentiorem esse substantiam, quæ sola homo brutis præstat. Quodsi enim vel maxime bruta, non mera esse corpora dixeris, sed principium

pium spirituale, percipiens, dirigens intra se habere credideris, multis tamen modis spiritualement illam, quæ est in nobis substantiam, illud principium, quod est in brutis, perfectio ne vincere, ipsa operationum hominum ac brutorum differentia satis commonstrat.

§4. Ceterum ut mens & corpus substantiæ sunt arctissimo colligata vinculo, ita nec dubium quin simul illæ operentur. Sunt vero & aliæ operationes, quæ tantum vel ad corpus, vel ad mentem referri debebant. Has mentales & puras; illas corporeas voco, quemadmodum istæ, ad quas mens pariter & corpus concurrunt, communes, mixtæ, & propriissime humanæ possunt appellari.

§5. In operationibus hisce vita consistit exercitium, unde pro diversitate illarum, vita quoque hominis variat, ut tamen cessante una, cesset & altera. Est enim vita alia corporea, quam animale alii vocant, & vegetativam ac sensitivam comprehendit, alia rationalis, alia denique significatu proprii humana.

§6. Ad animale vitam pertinet, quod nutrantur homines, nutriendo sensim augetur, similia mediantibus novis seminibus producant. Huc vero sensus quoque, ut dicit motum in organis sensoriis, revocari debebat.

§7. In sanguine autem & spiritibus animalibus, qui vero simul organa in corpore nostro, ad scopum huncce satis confirmata requirunt, vita hæc est querenda. Quod si anima vegetativa ac sensitiva notionem placuerint, non pugnabo, sedulo saltem cavendum, ne dum res toto genere diversa, uno efferuntur nomine, pessima rerum distinctarum confusione, hæc nominis identitas, præbeat occasionem. Nec suaderem, ut per abstractio-

tionem quandam, satis ineptam, generalioſem animæ conceptum, qui tum vegetatiuæ, tum ſenſitiuæ, ac rationali competere poſſit, inueſtiget. Multo minus vellem, ut animam rationalem re ipſa cum vegetatiua & ſenſitiua conuenire credas, aut alia defendas, quæ res non explicant ſed implicant, Philoſophiam obſcuram, ineptam & ſtolidam reddunt.

58. Scriptura animam brutorum in ſanguine quaerit, nec aliud eſt *anima ſenſitiua* quam ſubtiliſſimus corporis liquor, partes corporis continue actuans, qui corpore pereunte perit, inque tenues diſſipatur auras.

59. *Vita rationalis* menti competit, & cogitando, intelligendo & volendo ſe ex ſerit. Intellectus namque & voluntas facultates mentis ſunt præcipuæ, a quibus prouenit, quicquid eſt operationis puræ & mentalis. An præter has aliis adhuc potentiis mens noſtra ſit inſtructa, nec affirmare, nec negare volumus. Tunc demum, quas facultates mens noſtra poſſideat intelligere incipimus, cum iis ſemel uſi ſumus. Quicquid hætenus ſumus experti, ad intellectum & voluntatem redit, forte plures facultates experturi, ubi mens a corpore ſeparata, vel corpori ſubtiliori fuerit coniuſta.

60. *Humana* denique vita in ſenſu conſiſtit, cum iudicio mentis, reflexione in perceptiones noſtras coniuſta, imaginatiuæ facultatis exercitio, motu corporis noſtri voluntario, appetitu ſenſitiorationali, ſermone, loquela, aliisque actibus, ad quos mens pariter & corpus concurrunt.

61. *Vitæ mors* opponitur, quæ omnimodam operationum & actuum vitalium dicit ceſſationem.

62. Nec vero ut vita triplex, ita totuplex quoque mors existit. Mentem enim nostram, ubi semel existere cepit, perennare, & illius natura, & Dei bonitas ac iustitia satis evincunt, id quod & saniorum gentilium plurimi assecuti, de quo alia occasione uberius dicendum.

63. Duplex ergo tantum mors existit. Altera quidem vitæ animali opponitur, & in dissolutione corporis, animæque corporeæ consistit, deficiente igne vitali, Spiritibusve animalibus. Altera vero vitæ humanæ est privatio, qua unio mentis cum corpore dissolvitur, mutuum utriusque commercium tollitur, deficiente ministro, quo hæctenus mens ad operationes humanas abfolvendas fuerat usa.

64. Nulla tempore alteram videtur antecedere, natura tamen mors animalis, morte humana est prior. Ubi enim in auras dissipatus ignis vitalis, spiritus animales in cerebro stabulantes evanuerunt, corpus animale moritur, omni decinceps sensu, motuque destitutum, ad mentis imperium & mutuum cum hocce commercium continuandum prorsus ineptum, ut tandem mens habitaculum illud suum relinquere cogatur.

65. Quamdiu mens est in corpore, non tota est in hoc toto corpore, nec tota in qualibet corporis humani parte habitat, ut credidere aliqui, animam sensitivam cum rationali manifeste confundentes.

66. Miror sane quod lego: *Æque intellectus est in pedibus, parte vilissima, ac in capite, arce sapientie: æque voluntas est in ventriculo, ac in oculo, æque in abdomine, ac in facie.*

67. Rectius

67. Rectius illi qui cerebrum mentis nostræ sedena esse statuunt, cum in hoc tanquam in centro omnes nervi concurrant. In capite sunt organa pleraque sensoria, ut nobilissima corporis nostri pars, nobilissimo hoc horpore minime sit indigna.

68. Cum ipsa vero mentis substantia effectus minime sunt confundendi, hos enim in corde, aliisque corporis nostri partibus sese exferere lubenter damus. Scilicet ipsa mens in capite, tanquam in metropoli quadam habitat, ministerio Spirituum animalium, qui sunt ad nutum illius paratissimi, stipata, per quos quicquid est organi in reliquo corpore nostro ad motum non inepti, regit, dirigit atque gubernat.

69. Ceterum cum quotidie homines moriantur, haud vanum hoc ipsum nobis præbere poterat documentum, non ab æterno homines extitisse, cum nulla ratio, quare id quod est æternum, necessariam & perpetuo duraturam non obtineat existentiam.

70. Hujus tamen erroris inculsatur *Aristoteles*, qui ut mundum ipsum, ita hoc quoque nobile mundi compendium, inepte crediderit æternum. Sane non tantum Scriptura Sacra, nec mundum, nec homines ab æterno fuisse docet: sed quantum ad originem hominum, ipsa ratio ex inventis & excultis scientiis, gentium Annalibus, idem haud obscure concludit. Certe longe aliam scientiæ & artes ante quatuor vel mille annos habuissent faciem, si ab æterno homines extitissent, cum vel mille annorum spatio inventa hominum, quos ipse *Aristoteles* sciendi cupidus dixit, mira acceperint incrementa.

71. Nec tamen meliora illorum sunt asserta, qui

homines, admirandas illas substantias, vermiculorum aut fungorum instar de terra prorupisse crediderunt, ex faxis prodiisse durum hocce mortalium genus dixerunt, aut aliis commentis in subsidium vocatis, primam hominis originem explicarunt. Non Philosophis, sed Pictoribus & Poetis hæc sunt digna statuta, quibus fingendi semper fuit æqua potestas. Inepta sane hæc sunt & ridicula, nec turpius se unquam traduxere Philosophi, quam cum animimum ad primas hominum natales explicandas adjecere.

72. Prima hominis origo res est facti, quæ non tam ex rationis dictaminibus, vel conjecturis ne rationi quidem satis convenientibus, quam antiquissimis potius, gentis antiquissimæ Annalibus, quales libri Mosaici pandunt, quibus ipsi gentiles pretium aliquod ponebant, repetenda venit.

73. Deo sane digna, artifice sapientissimo, hæc artificiosissima corporis humani machina, in qua plura sunt miracula, quam particulæ. Ad Deum mentis nostræ substantiæ illius realissimæ natales referendæ: nec alium quam summum hoc Numen miranda substantiarum quæ hominem absolvunt unio, habere poterat Autorem. Sane qui Deum quærit, se ipsum saltem intueatur, & luculentissima existentie, sapientie, bonitatis, ac potentie divinæ documenta, intra se ipsum deprehendet.

74. Huic ergo vivamus, qui vivere nobis dedit, huic & mentem & corpus, nosque totos regendos & ducendos tradamus. *Intellectum* nobis dedit, hunc ergo, ejusque voluntatem sanctissimam, rite cognoscamus, ele-

elegantioſiorem noſtram Philoſophiam reputantes, Deum
 ejusque decreta noſſe. *Voluntatem* dedit cum de-
 ſiderio boni infiniti, quod ſolum mentem noſtram
 quietam & tranquillam reddere poteſt, Deo ergo, ſummo
 illi bono, infucato adhæreamus amore, in amore vero
 virtutem exhibeamus, non fucatum illam & hypocriti-
 cam, quæ cum voluptate, intolerabili præſertim ambi-
 tione, avaritia, pertinacia, invidia, aliorum op-
 preſſione, aliisque vitiis, ſub pietatis tamen ſpecie a-
 liquando incedentibus, eſt conjuncta: ſed veram & ge-
 nuinam, quæ infucatum Dei amorem agnoſcit funda-
 mentum. *Corpus* dedit, illudque variis membris in-
 ſtruxit, hæc ergo non nequitia, ſed juſtitia ſint arma,
 ad exequendum, quod verum rectumque cognovimus,
 paratiſſima. Verbo, ita vivamus, ut hinc Dei gloria, no-
 ſtra aliorumque ſalus vel promoveatur, vel confer-
 vetur.

75. Vidimus ergo, quantum inſtituti permixta
 ratio, hominem *rem* eſſe vel *creaturam*, *ex mente fi-*
nita, & *corpore organico conſtantem*. Unicum reſtat,
 ut quid de recepta illa, quæ martyr Logicorum dici
 meruit, hominis definitione, qua *animal rationale* vo-
 catur, ſit ſentiendum, paucis exponam.

76. Miror ſane pro exemplo perfectæ defini-
 tionis illam allegari, quæ nec clara, nec accurata, ut ri-
 gidum ad regulas bonæ definitionis ſuſtinere poſſit
 examen;

77. Ut enim taceam, quod tamen alii tacendum
 vix credunt, admirabilem illam duarum ſubſtantiarum
 unionem hac definitione ſatis perſpicue inſinuatam non
 eſſe:

esse: certum est, clara ac distincta nostræ cognitioni illam minime inservire, quam tamen definitiones unice intendunt.

78. Clarius quid sit homo, quam quid sit *animal rationale* intelligo, idemque sine dubio confitebuntur, qui vel autoritatis, vel antiquitatis præjudicio non laborant. Pone *animal* substantiam esse animatam, viventem, sensu præditam, dubito an clariores hos sit depreffurus conceptus, sicubi accuratiores de illis institueret placuerit meditationes. *Rationale* vero ambigui est significatus vocabulum, sed æquivocationem obscuritatis esse causam, omnes fatentur. Quocumque ceterum sensu vocabulum illud acceperint, minus accurata hæc erit differentia.

79. Quodsi *rationale* idem est, quod cognitionis particeps, quid verat bruta quoque animalia rationalia salutasse, cum his cognitionem non denegent tribuant, decantata hujus definitionis Patroni. Si *rationale* id est, quod ex ignotis nota deducere potest, novo hæc differentia laborabit vicio. Ex ignotis namque nota deducere minor est hominis perfectio, major vero est apprehensio simplex, quam & cognitionem noeticam appellant, cum quo perfectior homo redditur, mente rerum cognitione illustrata, eo minus ratiocinetur. Dicendum ergo foret, hominem quo redditur perfectior, eo magis naturam suam amittere, quod nemo facile admiserit.

80. Sed aliud adhuc est quod huic objici, non sine ratione, poterat differentia. Ipsimet, qui hanc probationem definitionem, requirunt ad differentiam, quæ essentiam rei rite explicat, ut sit primus conceptus, cujus

ius ratio a priori dari non poterat, ex quo vero prædicata necessaria, tanquam a ratione fluunt & deducuntur. Id vero hic minime observatum esse crediderim. Quærenti enim, quare homo est rationalis? cur non apte responderem, quia merum corpus non est, sed principium cogitativum corpus inhabitat, quod mentem dicimus, ut volendi, ita & cognoscendi, percipiendi, iudicandi, & ratiocinandi potentia instructum.

81. Sed nec *genus*, quod animal constituit, rite assignatum. Animal, ut docent tabulæ prædicamentales, sub corpore continetur, spirituali substantiæ opposito, dicere ergo hominem esse animal, idem est, quod dicere hominem esse corpus, quia cum alterum, ut habet regulam ante prædicamentalem, de altero, tanquam de subiecto prædicatur, quæcunque de hoc prædicato dicuntur, dicuntur etiam de subiecto. Sed quis hominem esse corpus, concesserit. Hominem habere corpus nemo negat, sed esse corpus, hoc est quod infitiamur. Et caput habet homo, & ventrem, & pedes, nec tamen homo vel caput, vel venter, vel pes dici poterat. Mentem quoque habet, quæ Spiritus existit, ac nobilior hominis pars est, nemine negante nec tamen mens dici poterat: quamvis, cum a potiori fiat denominatio, tolerabilius erratum fuisset, si hominem Spiritum vel mentem vocassent. Ubi res ex duabus substantiis, ut homo ex mente & corpore, est conflata, composita est substantia, male vero una ex illis generis loco allegatur.

82. Denique, ut alia taceam, quæ satis ineptam illam esse definitionem, ulterius probare poterant, certum est, in definitione *genus* convenientiam exprimere

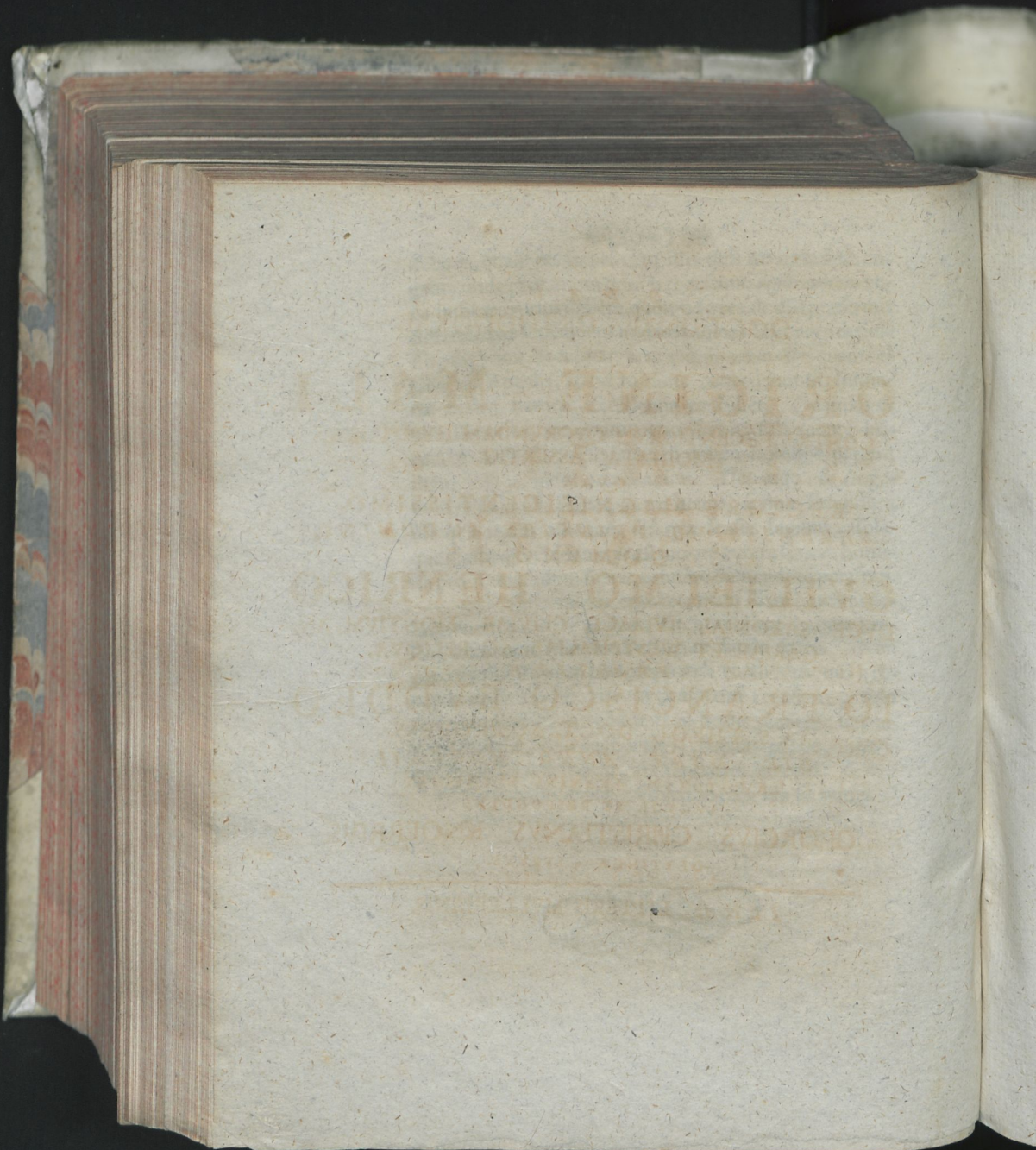
debere, quam res habet cum illis, quæ maxime sunt cognata, unde proximum omnes requirunt: *differentiam* vero indicare rursus debere, quomodo res ab illis præsertim differat, quæ sunt eidem maxime affines. Hæc vero definitio, supponit hominem brutis similiorem esse, quam vel Deo vel Angelis, quod minime concedendum, humanæ nostræ naturæ excellentia prohibet. Quamvis enim Platonicis nunquam concesserim, sola mente hominem absolvi, præstantiorem tamen hominis partem illam esse, minime negandum. Deo ergo & Angelis magis nos esse affines, quam bestiis, si non secundum illa quæ sensus afficiunt, sed quæ sensus fugiunt, solaque mente pervidentur, præstantiora autem sunt in homine pronuntiandum fuerit, omnino statuendum putamus.

83. Quo minus ergo receptam illam hominis definitionem probare possim, sat graves me habere causas, neminem non intellecturum facile spero. Non placet mihi illorum philosophandi methodus, qui a receptis doctrinis sine ratione prægnanti recedunt, solo novitatis studio, recedunt vero hodie plurimi: nec tamen antiqua, quia sunt antiqua, statim probō. Antiquam doctrinam sequor, ubi fundatam invenio: desero vero, recentioribusque subscribo, ubi illa se minus mihi probaverit, quia libere philosophandum, omnes consentur.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

ULB Halle
003 620 00X
3

Sb.

VJ
17

DE
HOMINE

PRÆSIDE

M. IO. LVDOVICO BOYE,
FACVLT. PHILOS. ADJVNCTO

Disputabit d. 21. April. 1714.

ANDREAS BENTZIVS, Colmaria-Alfatus.

—————
TTPIS WERTHERIANIS.